

УДК: 37.015.3

DOI: 10.35254/bsu/2023.65.87

Усенова Н., Бозова К.
К. Карасаев атындагы БМУ

БОЛОЧОК МУГАЛИМДИН ӨЗҮН-ӨЗҮ ӨРКҮНДӨТҮҮ ПРОЦЕССИНИН ИНСАНДЫК МҮНӨЗДӨМӨСҮ

Кыскача мазмуну

Бул эмгекте болочок мугалимдин өзүн-өзү өркүндөтүү процессинин инсандык негизги мүнөздөмөлөрү каралат. Анда мугалимдин кесиптик даярдыгынын келечектеги педагогикалык ишмердүүлүгүндөгү мааниси жана ролу, анын инсан катары жеке муктаждыктарын канааттандыруу философиялык, психологиялык, педагогикалык жана маданий көз карашы талданат. Илимий максат катары башталгыч класстын мугалимдеринин жана педагогикалык университетте окуган болочок мугалимдердин жеке сапаттарын өз алдынча өркүндөтүү өзгөчөлүктөрүн аныктоо аракети болду. Негизги көңүл мугалимдин социалдык мүнөзүн, анын чыгармачылык ишмердүүлүгүн жана анын коомдогу өнүгүү процессинде инсандын жетектөөчү ролун мүнөздөөгө бурулат. Ааламдашуу шартында авторлор Кыргызстандын инновациялык келечегинде болочок мугалимди инсан жана профессионалдык жактан ийгиликтүү адам катары даярдоо зарылдыгын белгилешет. Документте заманбап мектептин шартында болочок мугалимдин инсандыгын үзгүлтүксүз профессионалдык өзүн-өзү өркүндөтүүнү камсыз кылган педагогикалык жолдордун жана шарттардын комплексинин мааниси жалпыланган. Жыйынтыктап айтканда, ички сезимдерге эмес, азыркы тенденцияларга, турмуштун жана коомдун талаптарына багытталган өзүн-өзү өркүндөтүү процесстеринин ролу ачылган.

Түйүндүү сөздөр: инсан, өзүн-өзү өркүндөтүү, мугалим, чыгармачылык ишмердүүлүк, инновациялар, кесип, учурдагы тенденциялар, жогорку квалификациялуу адис, коом, ааламдашуу.

Усенова Н., Бозова К.
БГУ им. К. Карасаева

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕССА САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

Аннотация

Данная работа рассматривает основные характеризующие процессы самосовершенствования личности будущего педагога. Анализируется с философской, психолого-педагогической и культурологической точки зрения значение и роль профессиональной подготовки учителя в будущей педагогической деятельности, отвечающий его индивидуальным потребностям как личности. В качестве исследовательской задачи была попытка определить характеристики по самосовершенствованию личностных качеств у учителей начальных классов и будущих педагогов, обучающихся в педагогическом вузе. Основное внимание уделяется характеристике социальной природы деятельности педагога, его творческой активности и ведущей роли личности в процессе ее развития в обществе. Авторы прослеживают в условиях глобализации о необходимости подготовить будущего педагога как личность и профессионально-успешного человека в инновационном будущем Кыргызстана. В работе обобщается важность комплекса педагогических путей и условий, обеспечивающих непрерывное профессиональное самосовершенствование личности будущего учителя в условиях современной школы. В заключение раскрывается роль процессов самосовершенствования, которые ориентированы

не на внутренних ощущениях, а на современных тенденциях, требованиях жизни и социума.

Ключевые слова: личность, самосовершенствование, педагог, творческая активность, инновации, профессия, современные тенденции, высококвалифицированный специалист, общество, глобализация.

Usenova N., Bozova K.
BSU named after K. Karasaev

CHARACTERISTICS OF FUTURE TEACHER'S PERSONALITY SELF IMPROVEMENT PROCESS

Abstract

This work considers the main characterizing processes of self-improvement of the future teacher's personality. It analyzes from a philosophical, psychological, pedagogical and cultural point of view the significance and role of the teacher's professional training in future pedagogical activity, meeting his individual needs as a person. As a research task, there was an attempt to determine the characteristics of self-improvement of personal qualities among primary school teachers and future teachers studying at a pedagogical university. The main attention is paid to the characterization of the social nature of the teacher, their creative activity and the leading role of the individual in the process of its development in society. The authors trace in the context of globalization the need to prepare a future teacher as a person and a professionally successful person in the innovative future of Kyrgyzstan. The paper summarizes the importance of a complexities of pedagogical paths and conditions that ensure continuous professional self-improvement of the personality of a future teacher in the conditions of a modern school. In conclusion, the role of self-improvement processes is revealed, which are focused not on internal sensations, but on modern trends, the requirements of life and society.

Keywords: personality, self-improvement, teacher, creative activity, innovations, profession, current trends, highly qualified specialist, society, globalization.

Акыркы ондогон жылдар аралыгында заманбап билим берүүдө келечектеги мугалимдин инсандыгын өз алдынча өркүндөтүүнүн педагогикалык темасы дүйнөлүк коомчулукта гана эмес, Кыргыз Республикасында да глобалдуу маселеге айланды. Бүткүл дүйнө жүзүндөгү педагогика адистери азыркы глобалдык өзгөрүүлөрдүн мезгилинде билим берүү тармагын реформалоо жөнүндө айтып, анын алдына бир катар жаңы милдеттерди коюуда, аларды ишке ашыруу толугу менен мугалимдин инсандыгына жана кесипкөйлүгүнө жараша болот. Окуу процессине эффективдүү кадрдык колдоо көрсөтүү маселеси бүгүнкү күндө курч турат.

Билим берүү тармагында эмоционалдык жактан туруктуу, жогорку квалификациялуу адис, чыгармачылыкка жөндөмдүү, үзгүлтүксүз өзүн өзү өркүндөтүүгө даярдыгы менен айырмаланган адис барган сайын талапка ээ болууда. Дал ушундай мугалим мектепте баланын, колледжде жана университетте студенттин оптималдуу өнүгүшүн камсыздай алат жана ошого жараша эмгек рыногунда көбүрөөк мүмкүнчүлүктөргө жана перспективаларга ээ болот.

Президент Садыр Жапаровдун кайрылуусунда өлкөнү өнүктүрүүдө билим берүүнүн мааниси белгиленген «өлкөнүн келечегин аныктоодо мугалимдердин ролу чоң», талыкпаган

эмгектин жана тынымсыз изденүүнүн аркасында бүгүнкү күндө «заман менен бирге» биздин мугалимдер мамлекетибиздин келечеги үчүн дайыма жоопкерчиликтүү болуп турушат [9]. Бул концепцияны ишке ашырууга ааламдашуу доорундагы учурдун чакырыктарын эске алуу менен заманбап мугалимдин өзүн-өзү өнүктүрүү жана өзүн-өзү өркүндөтүү программасын киргизүү зарыл экендиги билинип турат.

Изилдөөнүн методдору менен материалдары.

Мамлекеттик педагогикалык университеттердин ишин модернизациялоо шарттарында Инсанга багытталган педагогиканын идеяларына негизделген билим берүүнүн баалуулуктарынын жана максаттарынын жаңы системасы пайда болуп, талкуулана баштады. Практикалык иш-аракеттердин натыйжалары, ошондой эле максаттуу психологиялык-педагогикалык изилдөөлөр кесиптик өзүн-өзү өркүндөтүү ар дайым окуучунун конкреттүү социалдык чөйрө менен аң-сезимдүү өз ара аракеттенүүсүнүн натыйжасы экендигин далилдейт. Педагогикалык университеттин студенттеринин кесиптик өзүн-өзү өркүндөтүүсүн өзүнүн кесиптик компетенттүүлүгүнүн деңгээлин жогорулатуунун жана тышкы социалдык талаптарга, кесиптик ишмердүүлүктүн шарттарына ылайык кесиптик маанилүү сапаттарды өнүктүрүүнүн аң-сезимдүү, максаттуу процесси катары кароого болот.

Изилдөөнүн негизин таанып-билүүнүн диалектикалык-материалисттик теориясынын жоболору, адамдын ишмердүүлүгүнүн коомдук табияты, чыгармачылык ишмердиги жана анын өнүгүү процессиндеги инсандын жетектөөчү ролу жөнүндөгү эң маанилүү философиялык жоболор, психологиялык-педагогикалык теориялар түзөт. Адам ар дайым эң жакшы натыйжага жетүү үчүн умтулат жана өзүн-өзү өркүндөтүү муктаждыгы дээрлик ар бир адамга мүнөздүү экендиги таң калыштуу эмес. «Адам жакшы болууну каалашы табигый нерсе», — деп жазат В. Соловьев [10]. Адам «Өзүнүн автору», өзүн-өзү өркүндөтүүчү жан катары деп, адамдын өзүн-өзү өркүндөтүү идеялары ар кандай философиялык окууларда Н.А. Бердяев [4], Ф. Гегель [8], И. Кант, К. Юнг [6] ж.б. чагылдырылган.

Бордовская Н.В. педагогикалык көз карашы боюнча, мугалимдин өзүн-өзү өркүндөтүүсүн сырткы социалдык талаптарга, кесиптик ишмердиктин шарттарына жана инсандык өнүгүү программасына ылайык компетенттүүлүктүн деңгээлин жогорулатуунун жана профессионалдык маанилүү сапаттарды өнүктүрүүнүн аң-сезимдүү, максаттуу процесси катары карайт [1]. Биздин көңүл чордонубуз педагогикалык университеттин студенти болгондуктан, биз бул түшүнүктү анын жаш өзгөчөлүктөрүнө жана университеттик билим берүүнүн милдеттерине карата тактап чыгабыз.

П.Ф. Каптерев белгилегендей, эң маанилүү маданий дөөлөттөрдү жана улуу муунду кичүүлөргө үйрөтүү окуу-тарбия процессинин сырткы гана тарабы болуп саналат, ал эми бул процесстин «маңызы» «ичинен» адам өзүн-өзү өнүктүрүүдө жатат» [7]. Өзүн-өзү өркүндөтүүнү өзүн өзү тастыктоо катары, өзүнүн «чыныгы мен» ишке ашыруусу катары чечмелеп, М.А. Киссель өзүн-өзү аңдоо бул процесстин зарыл шарты деп эсептейт, анткени ал бүт процесстин

жүрүшүн көзөмөлдөйт [5]. А.А.Гусейновдун пикири боюнча, кемчилсиздик инсанды өзүнүн чегинен чыгарат, өзүнө карата принципалдуу сынчыл мамилеге салат. Кандай болгонуна канааттанбаган инсан, анын ичинде пайда болуп жаткан идеалдуу адамдын образына ылайык, кандай болушу керек, өзүнөн-өзү өнүгүп баштайт. Кемчиликтүүлүктүн жүрүшүндө адам өзүнөн өйдө көтөрүлөт, башкача болуп калат [3].

«Өз алдынча кыймылдын үзгүлтүксүз процесси» катары өзүн-өзү өркүндөтүү (Л.С. Выготский [2]), инсан катары инсанды «ишке ашыруу» (Д.И. Фельдштейн [11]) негизинен адеп-ахлактык проблема болуп саналат жана биринчи орунда адамдык кадыр-барктын мындай системасында ишке ашат. Э.П. Ильин адеп-ахлактык, интеллектуалдык жана физикалык өзүн-өзү өркүндөтүүнү аныктап, алардын биринчиси өзүн-өзү тарбиялоо менен, экинчиси өзүн-өзү өнүктүрүү менен, үчүнчүсү өзүн-өзү өстүрүү менен байланышкан деп эсептейт [12].

Мугалимдин өзүн-өзү өркүндөтүүсү – бул социалдык, маданияттык жана инсандык жактан шартталган процесс, М.Р. Битьянова, М.Я. Виленский, С.Б. Элканова, Г.М. Коджаспирова, А.В. Мудрик, В.А. Сластенина жана башкалар айтып кеткендей, мында мугалимдин профессионалдык өзүн-өзү тарбиялоосунун, өз алдынча билим алуусунун, өзүн-өзү өнүктүрүүнүн, өзүн-өзү өркүндөтүүсүнүн теориялык жана прикладдык аспектилери каралган. Кесиптик-педагогикалык өзүн-өзү өркүндөтүү булактары катары, Н.В. Кузьмина, А.И. Щербакова, Ф.Н. Гоноболдин, билим берүү тармагындагы ченемдик-укуктук документтер, түзүлгөн профессиограммалар, педагогикалык ойлордун классиктеринин эмгектери, методикалык жана психологиялык-педагогикалык адабияттар актыларында белгиленген.

Натыйжа менен талкуулоолор.

Студенттерди өзүн-өзү өркүндөтүү процессине жетекчилик кылуу, эгерде аны өнүгүүнүн өзүнүн логикасы жана агымынын салыштырмалуу өз алдынча этаптары бар татаал функционалдык система катары карасак, натыйжалуураак болот. Структуралык жактан алганда, өзүн-өзү өркүндөтүү процесси төрт негизги логикалык өз ара байланышкан алдыңкы мүнөздөмөлөрдөн турат:

- 1) өзүн-өзү андоо жана өзүн-өзү өркүндөтүү боюнча чечимдерди кабыл алуу;
- 2) өзүн өзү өркүндөтүү программасын пландаштыруу жана иштеп чыгуу;
- 3) өз үстүндө иштөөдө коюлган милдеттерди ишке ашыруу үчүн практикалык иш-аракеттерге жетекчилик кылууга;
- 4) бул ишти өзүн-өзү башкаруу жана өзүн өзү оңдоо.

Болочок мугалимдин өзүн-өзү өркүндөтүү боюнча чоң жана түйшүктүү ишинин башталышы – өзүн-өзү таануу этабы. Бул адам тарабынан анын жөндөмдүүлүктөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн, зарыл болгон инсандык сапаттардын өнүгүү деңгээлин аныктоонун татаал

процесси. Өзүн-өзү өркүндөтүү жөнүндө чечим пландаштыруу баскычында көрсөтүлөт. Өзүн-өзү өркүндөтүүнү пландаштыруу - бул адамдын өз үстүндө иштөөсүн уюштурууга жана тартипке келтирүүгө жардам берген көп баалуу процесс.

Демек, мындай өзүн-өзү өркүндөтүү процессинде кандай этаптардан турат:

1. өзүн өзү өркүндөтүүнүн негизги милдеттерин аныктоо менен башталат;
2. жеке өнүгүү программасын иштеп чыгуу менен;
3. өзүн-өзү өркүндөтүү боюнча алардын ишмердүүлүгүнүн уюштуруу негиздерин аныктоо менен;
4. жеке жүрүм-турум эрежелерин иштеп чыгуу;
5. өз алдынча иштөөдө көйгөйлөрдү чечүүнүн формаларын, каражаттарын, ыкмаларын тандоо.

Студенттердин өзүн өзү көзөмөлдөө жана оңдоо стадиясында жетишээрлик күч-аракетин жумшаса, өзүн-өзү өркүндөтүүнүн натыйжалуулугу бир топ жогорулайт. Бул этаптагы алардын ишмердүүлүгүнүн маңызы, алар өз алдынча иштөөнү контролдоодо, аны өз аң-сезиминин чөйрөсүндө дайыма кармап турууда жана ошонун негизинде ишке ашырылып жаткан өзүн-өзү өркүндөтүү программасынан мүмкүн болуучу четтөөлөрдү өз убагында аныктоодо же алдын алууда турат. Бул үчүн педагогикалык университеттин окутуучулары окуучуларына күндөлүк жүргүзүүнү, пландарды, графиктерди түзүүнү сунуштай алышат, аларда өз алдынча отчеттуулук ыкмасын колдонуу менен, өз алдынча иштөөнүн мазмуну жана мүнөзү чагылдырылат. Ошентип, өзүн-өзү өркүндөтүү келечектеги адистерди өнүктүрүү үчүн оң потенциалдын пайда болушуна алып келүүчү ички (инсандык) өзгөчөлүктөрдүн жана тышкы факторлордун (социалдык чөйрөнүн факторлорунун) белгилүү бир учурда өз ара аракеттенүүсүнүн туундусу катары кароого болот.

Кесиптик өзүн өзү өркүндөтүү үчүн мотивдерди өнүктүрүү процессине эффективдүү таасир этүүчү төмөнкү багыттарды бөлүп көрсөтүү максатка ылайык болот:

1. Кесиптик өзүн-өзү өркүндөтүү үчүн оң мотивациялык мамилелерди калыптандыруу.
2. Кесиптик өзүн өзү өркүндөтүү ишинде бекем билимди, көндүмдөрдү жана көндүмдөрдү калыптандыруу.
3. Студенттердин таанып-билүү иш-аракетин уюштуруу процессинде алардын кесиптик өзүн-өзү өркүндөтүү муктаждыктарын актуалдаштыруу.

Ошол себептен, бул изилдөөбүздө № 59-орто мектептин башталгыч класстардын мугалимдеринин арасында оозеки сурамжылоо жүргүзүлдү. Мугалимдердин жамаатына «Кесиптик ишмердүүлүктө ийгиликке жетүүнү камсыз кылган инсандын негизги сапаттары кайсы деп ойлойсуз» аттуу суроо берилди. Кийинки көрсөтүлгөн таблицада

(таб. 1) эксперименттин жыйынтыгы каралган. Таблицанын упай шкаласында мугалимдердин жообуна жараша упайлар коюлган.

Таблица 1. Мугалимдердин өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттардын упай шкаласы

№	Өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттар (мугалимдердин)	Упай шкаласы
1.	Акылдуулук	28
2.	Күчтүү мүнөз	23
3.	Эмгекчилдик	21
4.	Кесипти сүйүү	19
5.	Жоопкерчилик	14
6.	Күчтүү эрк	13
7.	Чынчылдык	11
8.	Адекваттуулук	8
9.	Тамаша сезими	6
10.	Физикалык жагымдуулук	4

Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча, мугалимдердин өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттарынын жыйынтыгында «Акылдуулук» жогорку упайларга ээ болду. Белгилүү болгондой, андан кийин жогорку упайларды «Күчтүү мүнөз» менен «Эмгекчилдик» деген инсандык сапаттар ээлешти. «Физикалык жагымдуулук» менен «Тамаша сезими» сыяктуу инсандык сапаттар үчүн эң төмөнкү упайлар көрсөтүлгөн.

Андан кийин, изилдөөбүздү студенттер арасында инсандык сапаттар кандайча калыптанганын билүү үчүн, биз сурамжылоо анкетасын колдонуу менен студенттердин арасынан жүргүздүк. К. Карасаев атындагы БМУнун педагогикалык факультетинин 3 курстун студенттеринен «Болочок кесиптик ишмердүүлүктө ийгиликке жетүүнү камсыз кылган инсандын негизги сапаттары кайсы деп ойлойсуз» аттуу суроо берилип, аныктоо үчүн маалымат алдык. Кийинки көрсөтүлгөн таблицада (таб. 2) эксперименттин жыйынтыгы каралган. Таблицанын упай шкаласында студенттердин (болочок мугалимдердин) жообуна жараша упайлар коюлган.

Таблица 2. Студенттердин өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттардын упай шкаласы

№	Өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттар (студенттердин)	Упай шкаласы
1.	Кесипти сүйүү	21
2.	Күчтүү мүнөз	20
3.	Тамаша сезими	18
4.	Акылдуулук	17
5.	Физикалык жагымдуулук	15
6.	Күчтүү эрк	12
7.	Чынчылдык	10
8.	Адекваттуулук	9

9.	Эмгекчилдик	7
10.	Жоопкерчилик	6

Студенттердин жоопторунун жыйынтыгы боюнча, өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттардан жогорку упайларга «Күчтүү эрк» ээ болду. Андан кийин жогорку упайларды «Күчтүү мүнөз» менен «Тамаша сезими» деген инсандык сапаттар ээлешти. Ал эми студенттердин жооптору боюнча эң төмөнкү упайларды «Эмгекчилдик» менен «Жоопкерчилик» сыяктуу инсандык сапаттар көрсөтүлгөн.

Жогоруда айтылгандарды жыйынтыктап, мугалимдер менен студенттердин жоопторун диаграмманын негинен аныктадык. Респонденттердин өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттарын тандоосун диаграммада көрсөтүлгөн.

Диаграмма. Мугалимдер менен студенттердин өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттарын тандоодогу өзгөчөлүктөр

Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча, мугалимдер менен студенттердин өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттарын тандоодогу өзгөчөлүктөр билинип калды. Мындай ар тараптуу баалуулуктарын калыптандыруу маселеси бүгүнкү күндө актуалдуу болуп саналат, ааламдашуу доору жаратылыш дүйнөсүн гана эмес, адамдын жашоосунун баалуулуктарын түшүнүүнү да өзгөртүүнү талап кылат деп айтууга болот. Изилдөөнүн анализинен көрүнүп тургандай, «Акылдуулук», «Күчтүү мүнөз» менен «Эмгекчилдик» сыяктуу баалуулуктар мугалимдерге басымдуулук кылат экен. Ал эми студенттерге «Күчтүү эрк», «Күчтүү мүнөз» менен «Тамаша сезими» басымдуу болот экендиги байкалды.

Эксперимент көрсөткөндөй, педагогикалык профилдеги студенттер кесиптик турмуштун чөйрөсүн жогорку мааниге ээ катары тандап алганы өзгөчө кубандырат. Бул көрсөткүч анын жеке жашоосундагы кесибинин маанисин аныктайт. Мына ушундай адам гана убактысынын басымдуу бөлүгүн өз кесибине арнай алаары талашсыз. Демек, педагогика факультетинин студенттери бул адистикти аң-сезимдүү түрдө тандап, келечекте мугалим болууга даяр экенин бааладык.

Ушуга байланыштуу ЖОЖдо окуу процессинде студенттердин кесиптик өзүн-өзү өркүндөтүү процессин башкаруунун педагогикалык шарттарын тандоодо төмөнкү мыйзам ченемдүүлүктөрдү эске алуу зарыл:

1. Студент жемиштүү кесипкөй өсүүгө жөндөмдүү, ал жерде жана качан ага чыгармачылык өнүгүүгө мүмкүнчүлүк берилип, анын жүрүшүндө жетишкендик тажрыйбасы түзүлөт, алган билими, көндүмдөрү жана көндүмдөрүн өз алдынча тандоого алып келет. Башкача айтканда, чыгармачылык потенциалды ийгиликтүү өнүктүрүү жакшы чагылдырылган тажрыйбаны курууну камтыйт.

2. Чыгармачылык потенциалды өнүктүрүү (жалпысынан профессионализация) бир жагынан анын мазмуну менен ыкмаларынын, экинчи жагынан адамдын маани-максаттарынын ортосунда өз ара байланыш болгондо гана жемиштүү боло алат.

Корутунду.

Белгилүү болгондой, жогорку окуу жайларында студенттердин келечектеги кесипке даярдоо системасы өзгөчө маанилүү роль ойнойт. Ар бир инсан үчүн белгилүү бир баалуулуктарды жаратуучу жана негиздөөчү милдетин аткаруучу болуп эң маанилүү болгон - бул мугалимдин иш-аракети. Мугалимдин мотивациясы болбосо, окуучулар үчүн бүтүндөй окуу процесси анчалык деле маанилүү болбойт. Эгерде руханий канааттануу тармагынын баалуулуктарын тандашса, анда бул студент жаштардын жеке жашоосундагы моралдык канааттануусун көрсөтмөк. Аларга өздөрү кызыккан жана чындап ырахат алган иш менен алектенгендер кирет. Келечекте алар мугалимдин эмгегине моралдык жактан канааттанса, анда билимдин баркы жогору болот деп айтсак болот. Демек, алынган эксперименталдык маалыматтар адамдын өзү үчүн гана эмес, коом үчүн, атап айтканда, университеттик билим алуу үчүн өзүн-өзү өркүндөтүүнүн инсандык сапаттарын тандоосу калыптандыруу натыйжалуу экендигин далилдейт.

Демек, азыркы коомдун социалдык-экономикалык чөйрөсүндө болуп жаткан өзгөрүүлөр кесипкөй мугалимге жаңы талаптарды койду. Бул жаңы кесиптик талаптарга жана эмгек шарттарына адекваттуу жооп бере ала турган, профессионалдык жана педагогикалык компетенттүүлүктөрдүн кеңири спектри бар заманбап формадагы адам болушу керек. Дал ушундай адис өзүнүн функционалдык милдеттерин сапаттуу аткара алат, жогорку социалдык-профессионалдык мобилдүүлүк менен айырмаланат. Тез өзгөрүп жаткан коомдо жашоого жана иштөөгө даяр профессионал мугалимди даярдоо кесиптик мугалимдик билим берүү системасынын алдында турган стратегиялык милдет болуп саналат. Ошондуктан, болочок мугалимдин инсандыгын өз алдынча өркүндөтүү окуучулардын жетишкендиктерин жогорулатуунун эң маанилүү фактору болору талашсыз, деп айтсак болот

Литература

1. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2006. — 304 с.
2. Выготский Л. С. Основы дефектологии / Л. С. Выготский. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 332 с. — (Антология мысли). — ISBN 978-5-534-11695-3. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/518576>(датаобращения:22.01.2023).
3. Гусейнов А.А. Социальная природа нравственности: Автореф. дис. на соиск. учён. степени д-ра филос. наук : (09.00.05) / Мос. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. Филос. фак. — Москва, 1977. — 31 с.

4. Квятковский Д.О. Особенности социальной философии Н. Бердяева // Вестник ОмГУ. 2015. №3(77). URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-sotsialnoy-filosofii-n-berdyaeva>(датаобращения: 07.01.2023).
5. Киссель М.А. Метафизика в век науки [Текст]: опыт Р. Дж. Коллингвуда / М. А. Киссель. - Санкт-Петербург: Искусство-СПБ, 2002. - 300 с.
6. Леденева Е. В. Природа и культура в концепции Карла Густава Юнга. Философия хозяйства, № 6 2018, С. 179—196.
7. Лунёв Р. С. П. Ф. Каптерев о сущности педагогического процесса // Вестник НовГУ. 2008. №48. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/p-f-kapterev-o-suschnosti-pedagogicheskogo-protssessa>(датаобращения:07.04.2023).
8. Соколов В. В. Историко-философская концепция Гегеля // Философия Гегеля и современность. — М., 1973. — С. 255—277.
9. Президент Садыр Жапаров: Насколько важна задача развития нашей страны, настолько же важны и вопросы образования https://www.president.kg/ru/sobytiya/23799_prezident_sadir_ghaparov_naskolko_vaghna_zadacha_razvitiya_nashey_strani_nastolkoghe_vaghni_ivoprosi_obrazovaniya(датаобращения:23.12.2022).
10. Уткина Н.Ф., Философия В.С. Соловьева (статья вторая) // Историко-философский ежегодник. — М. : Наука, 1993. — С. 91—121.
11. Фельдштейн Д.И. Психология взросления: структурно-содержательные характеристики процесса развития личности: избранные труды / Д.И. Фельдштейн. – 2-е издание. – Москва: МПСИ, 2004. – 672 с.
12. Худик В. А. Евгений Павлович Ильин: в поисках психической реальности (к 90-летию со дня рождения) // Вестник Санкт-Петербургского научно-исследовательского института педагогики и психологии высшего образования. — 2023. — 1 (5). — С. 61-71.